

Nom de la peça:

Mural dels Comtes d'Urgell

Ubicació: Vestíbul de l'Ajuntament de Balaguer

Datació: 1971

Tècnica: pintura al fresc

Autor: Jaume Minguell i Miret

Context històric:

El mural de l'Ajuntament de Balaguer està compost per vuit figures amb els seus atributs, que representen diversos comtes d'Urgell. L'obra fou pintada per Jaume Minguell l'any 1971 per decorar el vestíbul del nou edifici de la casa consistorial. El motiu fou decidit entre l'arquitecte de l'edifici, Mariano Gomà Pujades, i l'alcalde de la ciutat, Andrés Viola. L'artista escollit fou el pintor targarí Jaume Minguell Miret (1922-1991).

L'arquitecte volia donar un caire històric a tot el vestíbul: col·locà una de les reixes de l'antiga presó de Balaguer damunt d'una de les escales de l'esmentat espai i feu recuperar algunes grans bigues de càrrega de l'antic convent de les Avellanes que avui en dia emmarquen el fresc. Per seguir amb aquest ambient historicista es decidí que el mural tingués com a tema la representació d'alguns dels comtes d'Urgell més significatius per a la història de la ciutat. S'encomanà també a Jaume Minguell l'execució de dos petits murals situats damunt els accessos a les sales d'actes i exposicions del mateix vestíbul. Sobre la primera el motiu era la construcció del pont de Balaguer. Aquest mural fou pintat i encara es pot contem-

plar al mateix lloc. L'altre havia de representar la construcció de l'església de Santa Maria de Balaguer, però no s'arribà a realitzar mai.

Descripció:

Presideix el mural la figura de **Pere III el Cerimoniós** (1319-1387), situada al centre. Aquest rei de la corona catalanoaragonesa va néixer al castell de Balaguer, tal com ell mateix ho explica en la seva crònica. Aquest passatge està representat en la part baixa de la sanefa que emmarca el mural. Pere III era fill dels comtes d'Urgell Alfons el Benigne i Teresa d'Entença. El seu pare fou cridat a ser rei i Pere, el seu primogènit, heretà posteriorment el reialme. En el mural el rei aguanta amb la mà esquerra les armes plenes de Catalunya, mentre que està emmarcat per un escut amb les armes plenes de la casa d'Urgell (escacat en daurat i negre). El rei llueix, però, la corona comtal. Amb la mà dreta acarona un gran gos negre, símbol de fidelitat.

Al costat esquerre del rei, apareix la figura del comte **Jaume II el Dissortat** (1380-1433), el darrer comte d'Urgell. Jaume portà el comtat a una guerra

contra el rei Ferran d'Antequera, en la disputa per la corona catalanoaragonesa generada arran del Compromís de Casp. El duel es saldà amb l'empresonament del comte i la dissolució del comtat i tot el seu patrimoni. Jaume II d'Urgell morí en una presó a Xàtiva vint anys després de la seva rendició.

Al mural el comte sosté amb la mà dreta les armes partides de Catalunya i el comtat d'Urgell. A la mà esquerra porta un llistat amb els noms de tots els comtes d'Urgell, perquè ell és el final de la nissaga. A terra, als seus peus, hi apareixen els grillons i les cadenes, símbol de la captivitat a mans del rei els darrers vint anys de la seva vida. A diferència de la resta de figures, la corona comtal està dipositada a terra, com a icona de l'extinció del comtat d'Urgell en la figura d'aquest comte. Darrere el personatge, damunt el seu cap i al costat dret, hi apareix el segell de cera amb que autenticava els seus documents.

Al costat de Jaume II, hi ha dues figures formant un grup. Són **Ermengol VII d'Urgell** (? - 1184) i la seva esposa **Dolça de Foix** (1143-1209). Tots dos foren els impulsors de la restauració i repoblació de la ciutat de Balaguer, i li atorgaren, la

Retalls d'Art a Balaguer

primera carta pobla l'any 1174. Entre altres grans obres iniciaren la construcció del monestir de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanès, i la comtessa vídua fundà i es retirà al monestir de Santa Maria de les Franqueses de Balaguer. En la representació de l'Ajuntament de Balaguer, la parella sosté un escut on hi ha representades les armes plenes del comtat d'Urgell. La comtessa porta a la mà el monestir de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanès i darrere el comte apareix també l'escut d'aquest monestir.

Al costat esquerre de la parella hi ha representada la figura de la comtessa consort **Cecília de Comenges** (?-1384), esposa del comte Jaume I i, per tant cunyada del rei Pere III el Cerimoniós. Tots dos esposos iniciaren una sèrie de fundacions i construccions entre les quals s'ha de destacar la de l'església parroquial de Santa Maria de Balaguer, que empenygué la comtessa ja vídua i que, en el nostre mural, aguanta amb la mà dreta. Amb la mà esquerra sosté el propi mantell, que porta a la part baixa una sanefa amb les armes de Comenges (una creu patent). El vestit de la senyora porta també una sanefa baixa amb els escacs d'Urgell. Darrere la figura, a la part alta, a la dreta, hi apareix el mateix escut de la casa de Comenges i a la part esquerra, les armes plenes de la casa comtal d'Urgell.

A la dreta del rei Pere III, ja en l'altra meitat del fresc, hi ha la figura del comte **Ermengol VI** (1097-1154), en nom del qual fou conquerida Balaguer als andalusins a inicis del segle XII, ja que ell era menor d'edat. El comte Ermengol VI passà la major part de la seva infantesa a Castella, en terres dels seus avis materns, però retornà als seus territoris per participar en la conquesta de la ciutat de Lleida, i també en les de Fraga i Mequinensa. En la nostra representació va vestit de guerrer, amb calces de malla, ausberg, perpunt, mantell i cervellera. Porta la corona comtal i sosté l'escut amb les armes plenes d'Urgell, que apareixen també al perpunt. Darrere seu es representen dos escuts difícils d'identificar, però la

flor de lis ens pot indicar la vinculació existent amb les ciutats de Lleida i Fraga, que el comte col·laborà a conquerir.

A la dreta d'aquest comte hi trobem la figura de **Pedro Ansúrez** (? - 1117), senyor de Valladolid, el conqueridor de fet de la ciutat de Balaguer als andalusins l'any 1105 en nom del seu nét Ermengol VI. És l'única figura que porta espasa i la sosté per darrere de l'escut amb les armes plenes d'Urgell. El comte de Valladolid va també vestit de guerrer, com el seu nét, amb calces de malla, ausberg, un mantell que li cobreix el cos i cervellera. Li ceneix el cap la corona comtal. Als seus peus es desenvolupa una esquematització de la ciutat de Valladolid, de la qual era senyor directe. Al costat esquerre del cap hi trobem les armes d'Urgell, i al cantó dret una combinació de lletres de l'alfabet grec i el llatí omega-tau-jota, amb un significat dubtós fins al moment.

A l'extrem dret del mural hi ha representada l'única dona de tota la història del comtat que ostentà legítimament i directa el títol de comtessa d'Urgell: **Aurembiaix** (1196-1231). La nissaga de Guifré el Pilós acabaria a la casa comtal d'Urgell amb la filla d'Ermengol VIII i Elvira Núñez de Lara. Aquesta senyora tingué una vida dissortada, apartada del comtat pel seu oncle, el vescomte d'Àger, Guerau Ponç de Cabrera, que usurpà terres i castells. La comtessa es posà sota la protecció del rei Jaume I, a qui feu donació del comtat a canvi de l'ajut per recuperar-lo. La tradició diu que existí un pacte de concubinatge entre tots dos, malgrat que la historiografia recent ho desmenteix. Aurembiaix morí comtessa, a l'edat de 32 anys, al castell de Balaguer i sense descendència. El comtat passà llavors definitivament a mans de la família Cabrera.

La comtessa aguanta un petit escut amb les armes plenes d'Urgell, motiu que apareix també a les sanefes que decoren les mànigues del vestit. Al costat del cap, hi ha representada la moneda d'aquesta senyora, amb les armes d'Urgell envoltades per calderes, que eren el símbol de la

família Lara, a la qual pertanyia la seva mare Elvira Núñez de Lara. També trobem una caldera decorada amb els escacs urgellencs als peus de la comtessa, a mode de cistella on s'ha dipositat unes herbes. Un altre element significatiu en aquesta figura és l'escut amb les armes plenes de la corona catalanoaragonesa darrere el cap de la comtessa. Cal recordar que fou durant el seu mandat que es lliurà el comtat a la corona, i els comtes d'Urgell el posseïren a partir de llavors només en feu.

Fonts consultades:

- **CORREDERA, E.** (1976) *Memorias cronológicas de los Condes de Urgel de Jaime Villanueva*. Balaguer
- **SANAHUJA, P.** (1965) *Història de la ciutat de Balaguer*. Balaguer
- **Andrés Viola Estany**

Autoria de la Fitxa:
Carme Alòs Trepà

Ajuntament de Balaguer

Museu de la Noguera,
plaça dels Comtes d'Urgell, 5
25600 Balaguer (Lleida) · T. 973 445 194
museu@balaguer.net